

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	vii
Περιεχόμενα.....	ix
Κατάλογος πινάκων	xv
Πρόλογος	xxv

1ο ΜΕΡΟΣ - ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A. Ρόλοι στην οικογένεια και την εργασία	3
A.1. Ισορροπία και σύγκρουση ρόλων σε εργασία-οικογένεια	3
B. Εναλλακτικά σχήματα οργάνωσης της ιδιωτικής ζωής	6
B.1. Οικογένεια διπλής σταδιοδρομίας.....	7
B.1.1. Οικογένεια διπλής σταδιοδρομίας: ορισμός.....	7
B.1.2. Διαφορά των εννοιών της σταδιοδρομίας και της εργασίας	8
B.1.3. Διαφορές της οικογένειας διπλής σταδιοδρομίας από την οικογένεια διπλού εισοδήματος.....	9
B.1.4. Διαφορές της οικογένειας διπλής σταδιοδρομίας από τη συμβατική οικογένεια	10
B.1.5. Έρευνες για την οικογένεια διπλής σταδιοδρομίας.....	11
B.1.6. Οι μετακινούμενοι σύζυγοι διπλής σταδιοδρομίας (commuters).....	13
Γ. Μελέτη δομικών και λειτουργικών παραμέτρων της οικογένειας	15
Γ.1. Κοινωνική στήριξη.....	15
Γ.2. Οικογενειακή Λειτουργικότητα – Το συστημικό μοντέλο του Olson.....	16
Γ.3. Αξίες της διευρυμένης πυρηνικής οικογένειας	18
Δ. Ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά ενηλίκων αναφορικά με την επαγγελματική ικανοποίηση και τη ρύθμιση του συναισθήματος	20
Δ.1. Επαγγελματική ικανοποίηση.....	20
Δ.2. Ατομικές διαφορές στη ρύθμιση του συναισθήματος (EMOTION REGULATION).....	21
Δ.2.1. Γνωστική επανεκτίμηση (cognitive reappraisal) και συγκάλυψη της έκφρασης του συναισθήματος (expressive suppression).....	22
Δ.2.2. Παρέμβαση και διαχείριση των εφαρμογών	23

Ε. Κοινωνική-Συναισθηματική ανάπτυξη παιδιών και εφήβων:	
Σχέση με τη δομή και τη λειτουργία της οικογένειας	25
Ε.1. Τύποι δεσμού (attachment styles).....	25
Ε.2. Ταξινόμηση τύπων δεσμού.....	26
Ε.3. Η γονική συμπεριφορά σε σχέση με τους τύπους δεσμού.....	27
Ε.4. Οι επιδράσεις των τύπων δεσμού στα μεταγενέστερα εξελικτικά στάδια.....	29
ΣΤ. Συναισθηματική Νοημοσύνη (Emotional Intelligence)	32
ΣΤ.1. Θεωρητική θεμελίωση του Ερωτηματολογίου Συναισθηματικής Νοημοσύνης Bar-On: εκδοχή για παιδιά και εφήβους.....	32
Ζ. Ψυχοκοινωνικές δυνατότητες και δυσκολίες παιδιών και εφήβων	38
Ζ.1. Δυνατότητες-Δυσκολίες: Ορισμοί.....	38
Η. Σκοποί της έρευνας και διατύπωση διερευνητικών ερωτημάτων	43
 2ο ΜΕΡΟΣ - ΜΕΘΟΔΟΣ	
1. Σχεδιασμός της έρευνας	49
2. Δείγμα	51
ΔΕΙΓΜΑ I παιδιών/εφήβων.....	51
ΔΕΙΓΜΑ II γονέων.....	51
ΔΕΙΓΜΑ III οικογενειών.....	52
2.1. Διαδικασία προσδιορισμού της οικογένειας διπλής σταδιοδρομίας και των μορφών οικογένειας που μελετώνται ως ομάδες σύγκρισης.....	52
3. Μέσα συλλογής ερευνητικών δεδομένων	67
3.1. Ερωτηματολόγια παιδιών και εφήβων.....	67
3.1.A. Οικογενειακή λειτουργικότητα. Κλίμακα εκτίμησης προσαρμοστικότητας και συνοχής της οικογένειας (Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scales, FACES III, Olson, 1986).....	67
3.1.B. Συναισθηματική νοημοσύνη παιδιών και εφήβων. Ερωτηματολόγιο Συναισθηματικής Νοημοσύνης Bar-On: εκδοχή για παιδιά και εφήβους (Bar-On Emotional Quotient Inventory: Youth Version (Bar-On EQ: YV, Reuven Bar-On, James D.A. Parker, 2000).....	69
3.1.Γ. Ψυχοκοινωνικές δυσκολίες παιδιών και εφήβων. Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών – ΕΔΔ (Strengths and Difficulties Questionnaire, SDI-Hel, R. Goodman, 1997).....	71

3.1.Δ. Τύποι δεσμού. Ερωτηματολόγιο Τύπων Δεσμού τεσσάρων παραγράφων της Bartholomew (Attachment 4 Paragraphs – Bartholomew, 1994).....	72
3.1.Ε. Αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο για τη διερεύνηση δημογραφικών μεταβλητών, μεταβλητών χρήσης χρόνου, επαγγελματικής ικανοποίησης και εισοδημάτων των γονέων κατά την εκτίμηση των παιδιών και εφήβων	72
3.2. Ερωτηματολόγιο γονέων	74
3.2.Α. Οικογενειακές αξίες. Συντομευμένη μορφή της Κλίμακας Οικογενειακών Αξιών του Γεώργια (Georgas, 1991)	74
3.2.Β. Οικογενειακή λειτουργικότητα. Κλίμακα Εκτίμησης Προσαρμοστικότητας και Συνοχής της οικογένειας (Family Adaptation and Cohesion Evaluation Scales, FACES III, Olson, 1986)	74
3.2.Γ. Οικογενειακοί ρόλοι και λειτουργίες. Ερωτηματολόγιο διερεύνησης ρόλων και λειτουργιών στα πλαίσια της οικογένειας (Γεώργιας, Μυλωνάς, Γιώτσα, 2003)	74
3.2.Δ. Κοινωνική υποστήριξη. Μικρή Κλίμακα Κοινωνικής Υποστήριξης (MKKY, Social Support Questionnaire, SSQ6, Sarason, Searin & Pierce, 1987).....	75
3.2.Ε. Ατομικές διαφορές στον έλεγχο των συναισθημάτων. Ερωτηματολόγιο Ρύθμισης του Συναισθήματος (Emotional Regulation Questionnaire - ERQ, J. Gross & O. John, 2003)	75
3.2.ΣΤ. Γεωγραφική εγγύτητα και αλληλεπίδραση των μελών της πυρηνικής και εκτεταμένης οικογένειας (Γεώργιας, Γκαρή, Χριστακοπούλου, Μυλωνάς & Παπαλόη, 1998)	76
3.2.Ζ. Ψυχοκοινωνικές δυσκολίες παιδιών και εφήβων. Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Strengths and Difficulties Questionnaire, SDI-Hel, R. Goodman).	76
3.2.Η. Αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο για τη διερεύνηση δημογραφικών μεταβλητών	76
3.2.Θ. Αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο το οποίο διερευνούσε α) μεταβλητές χρήσης χρόνου των γονέων, β) την επαγγελματική μετακίνηση των γονέων, γ) τα πρόσωπα που είχαν την κύρια ευθύνη της φροντίδας των παιδιών στα διάφορα αναπτυξιακά στάδια, δ) μεταβλητές των μετακινουμένων συζύγων διπλής σταδιοδρομίας, ε) τα ετήσια εισοδήματα.	77
3.2.Ι. Ικανοποίηση των γονέων από το επάγγελμα. Ερωτηματολόγιο επαγγελματικής ικανοποίησης (Job Satisfaction Questionnaire, Warr, Cook, Wall, 1979)	78
3.2.ΙΑ. Ερωτηματολόγιο εργασιακού άγχους (ASSET - the Organizational Stress Screening Tool, Cartwright & Cooper, 2002)	79
4. Διαδικασία συλλογής των δεδομένων.....	80

3ο ΜΕΡΟΣ - ΕΥΡΗΜΑΤΑ

A. Μελέτη της οικογένειας διπλής σταδιοδρομίας:

Συναισθηματική νοημοσύνη και ψυχοκοινωνικές δυσκολίες

παιδιών και εφήβων	83
A.1. Μορφές και αριθμός οικογενειών	83
A.2. Τόπος γέννησης και κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της περιοχής κατοικίας ..	84
A.3. Εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων	85
A.4. Εισόδημα	86
A.5. Οικογενειακή κατάσταση	89
A.6. Αριθμός παιδιών	92
A.7. Επαγγελματική ικανοποίηση	93
A.7.1. Παράγοντες εργασιακού άγχους: παρεμβολή ρόλων εργασίας οικογένειας και υπερφόρτωση από την εργασία	95
A.8. Επαγγελματική κινητικότητα των γονέων σε σχέση με την αλλαγή εργασίας και τις αιτίες αλλαγής εργασίας	96
A.9. Επαγγελματικά ταξίδια	97
A.10. Μεταβλητές χρήσης χρόνου των γονέων	98
A.10.1. Ώρες εργασίας και ελεύθερος χρόνος	98
A.10.2. Χρόνος συναναστροφής των μελών της πυρηνικής και ευρύτερης οικογένειας	99
A.11. Τοπική εγγύτητα των γονέων με πρόσωπα της πυρηνικής και ευρύτερης οικογένειας	101
A.12. Συχνότητα συναντήσεων των γονέων με πρόσωπα της πυρηνικής και ευρύτερης οικογένειας	101
A.13. Οικογενειακοί ρόλοι και λειτουργίες	102
A.13.1. Συναισθηματική στήριξη	102
A.13.2. Ενότητα της οικογένειας	103
A.13.3. Μεταβίβαση παραδόσεων στα παιδιά	103
A.13.4. Θρησκευτική αγωγή των παιδιών	104
A.13.5. Συμπαράσταση όταν υπάρχουν προβλήματα αρρώστιας, οικονομικά κ.λπ.	104
A.13.6. Διαχείριση των συγκρούσεων στην οικογένεια	105
A.13.7. Συνοδεία των παιδιών στο σχολείο	105
A.13.8. Βοήθεια των παιδιών στα μαθήματα	105
A.13.9. Οικονομική συνεισφορά στην οικογένεια	106
A.13.10. Διαχείριση των οικονομικών στην οικογένεια	106
A.13.11. Συντροφιά στα παιδιά όταν λείπουν οι γονείς	106
A.14. Οικογενειακές αξίες	107
A.15. Οικογενειακή λειτουργικότητα ως προς τη συνοχή και την προσαρμοστικότητα της οικογένειας (FACES-III)	108

A.16. Πρόσωπα που έχουν την κύρια ευθύνη του παιδιού στα διάφορα αναπτυξιακά στάδια: βρεφική, νηπιακή, παιδική και εφηβική ηλικία.....	114
A.16.1. Πρόσωπα που έχουν την κύρια ευθύνη του παιδιού στα διάφορα αναπτυξιακά στάδια όταν και οι δύο γονείς απουσιάζουν/εργάζονται ταυτόχρονα.....	115
A.17. Σχολική επίδοση παιδιών και εφήβων σύμφωνα με την αξιολόγηση στο σχολείο.....	117
A.18. Συναισθηματική Νοημοσύνη (Σ.Ν.) παιδιών και εφήβων ΔΣ σύμφωνα με την αξιολόγηση με το Ερωτηματολόγιο Σ.Ν. BarOn: εκδοχή για παιδιά και εφήβους (BarOn EQ-i: YV - BarOn Emotional Quotient Inventory: Youth Version)	117
A.19. Ψυχοκοινωνικές Δυνατότητες και Δυσκολίες των παιδιών και εφήβων.....	118
A.19.1. Διαφορές κατά μορφή οικογένειας.....	118
A.19.2. Χρόνος ύπαρξης των δυσκολιών	122
A.19.3. Δυσκολίες των παιδιών και των εφήβων σύμφωνα με τις αναφορές τους σε ανοικτό ερώτημα διερεύνησης των δυσκολιών.....	125
A.20. Τύποι δεσμού των εφήβων.....	127
B. Μέθοδος διακριτικής ισχύος μεταξύ των μορφών της οικογένειας.....	128
B.1. Μεταβλητές στην ανάλυση	129
B.2. Αποτελέσματα	130
B.2.1. Μέθοδος διακριτικής ισχύος μεταξύ μορφών οικογένειας σύμφωνα με τα δεδομένα των Παιδιών	130
B.2.2. Μέθοδος διακριτικής ισχύος μεταξύ μορφών οικογένειας σύμφωνα με τα δεδομένα των Εφήβων	133
B.2.3. Μέθοδος διακριτικής ισχύος μεταξύ μορφών οικογένειας σύμφωνα με τα δεδομένα των Γονέων.....	135

4^ο ΜΕΡΟΣ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ

A. «Η οικογένεια διπλής σταδιοδρομίας: ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά ενηλίκων και παιδιών – εφήβων»	141
A.1. Δημογραφικά στοιχεία οικογενειών Διπλής Σταδιοδρομίας.....	141
A.2. Ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά ενηλίκων οικογένειας Διπλής Σταδιοδρομίας.....	145
A.3. Ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά παιδιών και εφήβων οικογένειας Διπλής Σταδιοδρομίας.....	149
A.3.1. Σχολική επίδοση και συναισθηματική νοημοσύνη των παιδιών και εφήβων οικογένειας διπλής σταδιοδρομίας.....	149
A.3.2. Ψυχοκοινωνικές δυσκολίες των παιδιών και εφήβων οικογένειας Διπλής σταδιοδρομίας.....	151

Β. Δομή της οικογένειας Διπλής Σταδιοδρομίας.....	154
Γ. Λειτουργία της οικογένειας Διπλής Σταδιοδρομίας.....	156
Συμπεράσματα	168
Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	171
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία.....	175
Ελληνική Βιβλιογραφία	204
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΠΙΝΑΚΕΣ	
A. Σχολεία που συμμετείχαν στην έρευνα (έγκριση της συμμετοχής τους από το Π.Ι.).....	210
B. Δείγμα.....	213
Γ. Διαδικασία για τον προσδιορισμό της οικογένειας διπλής διοδρομίας ΔΣ και των μορφών οικογένειας που μελετώνται ως ομάδες σύγκρισης	216
Δ. Μελέτη της Ελληνικής Οικογένειας Διπλής Σταδιοδρομίας: Δομή και λειτουργία, Ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά των μελών της, Συναισθηματική Νοημοσύνη Παιδιών και εφήβων, δυνατότητες και δυσκολίες	224
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ Παιδιών, Εφήβων, Γονέων.....	253